

Pregled direktive o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti

Spodbujanje korporativne
odgovornosti podjetij

Pregled direktive o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti

Spodbujanje korporativne odgovornosti podjetij

Avtor: European Coalition for Corporate Justice

Za slovensko publikacijo priredil: Focus, društvo za sonaraven razvoj

Ljubljana, november 2024

Projekt sofinancira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja so izključna odgovornost avtorjev in ne odražajo nujno stališč in mnenj Evropske komisije.

Co-funded by
the European Union

/ Vsebina

Uvod /4

1. Kaj je namen direktive CSDDD? /4
2. Kaj je direktiva CSDDD? /5
3. Katere obveznosti za podjetja na področju človekovih pravic in varstva okolja določa direktiva CSDDD? /5
4. Kaj bo moralo storiti podjetje, ko bo zaznalo škodljive vplive ali tveganja v svoji verigi dejavnosti? /6
5. Katere standarde na področju človekovih pravic in okolja bodo morala podjetja spoštovati? /7
6. Kako globoko v vrednostni verigi bodo morala podjetja izvajati postopek skrbnega pregleda? /10
7. Kako bodo morala ukrepati podjetja na področju podnebnih sprememb? /11
8. Katere zakonske pravice določa direktiva CSDDD za skupnosti in delavce v globalnih vrednostnih verigah? /11
9. Kako se bo direktiva izvajala? /12
10. Za katera podjetja bo direktiva veljala? /13
11. Kdaj bo direktiva začela veljati? /14

Uvod

24. maja 2024 je Svet Evropske unije izglasoval direktivo o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti (angl. *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* – CSDDD), s čimer je bila direktiva uradno sprejeta. Petega julija 2024 je bila direktiva CSDDD objavljena v Uradnem listu EU in začela veljati 20 dni pozneje.

Države članice imajo zdaj na voljo dve leti od začetka veljavnosti direktive, da sprejmejo ukrepe za prenos direktive v nacionalne zakonodaje.

Evropska koalicija za odgovornost gospodarskih družb (angl. *European Coalition for Corporate Justice* – ECCJ), ki zastopa več kot 480 organizacij civilne družbe, sindikatov in organizacij za varstvo potrošnikov iz 17 držav, pozdravlja to težko pričakovano zakonodajo, ki lahko resnično prispeva k spremembam in drugačnim poslovnim praksam podjetij.

Ključnega pomena za uresničitev ciljev direktive bosta učinkovit in ustrezen prenos v nacionalne zakonodaje držav članic EU ter resna zaveza podjetij, da bodo učinkovito izvajala določbe direktive.

Namen poročila je izpostaviti glavne določbe direktive CSDDD ter tako posameznikom in posameznicam olajšati razumevanje področij uporabe, vsebino in namen direktive. Dokument ne predstavlja pravne analize direktive.

1. Kaj je namen direktive CSDDD?

Korporacije imajo po vsem svetu ogromno moč, pri čemer pogosto dajejo prednost dobičku pred dobrobitjo ljudi in planeta. Korporativne zlorabe, kot so prisilno delo, preprečevanje delovanja sindikatov in onesnaževanje okolja, so sestavni del svetovnega gospodarstva in vplivajo na približno 450 milijonov ljudi, ki delajo v svetovnih dobavnih verigah. Skupnosti, na katere izkoriščevalsko delovanje nekaterih korporacij negativno vpliva pa je še precej več. Žrtve tovrstnih zlorab, kot so razlitja nafte in zrušitev tovarn, si že desetletja prizadevajo doseči pravico za doživete grozote. Njihov boj še ni končan, saj je velika večina odškodninskih zahtevkov, ki jih vložijo proti evropskim podjetjem, še vedno neuspešnih, zaradi česar žrtve ostajajo brez odškodnine za škodo, ki so jo utrpeli.

A kot določajo Vodilna načela ZN o gospodarstvu in človekovih pravicah (angl. *United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights* – UNGP) iz leta 2011, so podjetja odgovorna za preprečevanje škode povsod, kjer poslujejo. Odgovorna morajo biti tudi za odpravljanje škode in tveganj za človekove pravice z izvajanjem skrbnega pregleda ter sprejeti ukrepe za odpravo morebitne škode. Države pa so v skladu z UNGP dolžne zagotavljati, tudi s pravnimi akti, da podjetja spoštujejo človekove pravice. V Sloveniji je tako leta 2018 nastal Nacionalni akcijski načrt za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu. Nekatera podjetja so se ob Nacionalnem akcijskem načrtu [prostovoljno zavezala](#) k izvajanju skrbnega pregleda.¹ Evropska unija z direktivo o skrbnem pregledu podjetij glede trajnosti (CSDDD) to obveznost prenaša v zakonske določbe.

2. Kaj je direktiva CSDDD?

Direktiva CSDDD je pravni akt EU, ki podjetjem nalaga nove pravne obveznosti glede spoštovanja človekovih pravic in okolja. Ta zakonodaja o korporativni odgovornosti od določenih podjetij zahteva, da spoštujejo človekove pravice in okolje v svojih globalnih »verigah dejavnosti« (okrnjena oblika vrednostne verige) in jih zavezuje k izvajanju skrbnega pregleda na področju človekovih pravic in okolja (angl. *human rights and environmental due diligence*; HREDD). Poleg tega direktiva podjetjem nalaga tudi nekatere obveznosti na področju podnebnih sprememb ter omogoča žrtvam zlorab, da pred nacionalnimi sodišči držav članic EU tožijo podjetja zaradi škode, ki je nastala v njihovih verigah dejavnosti.²

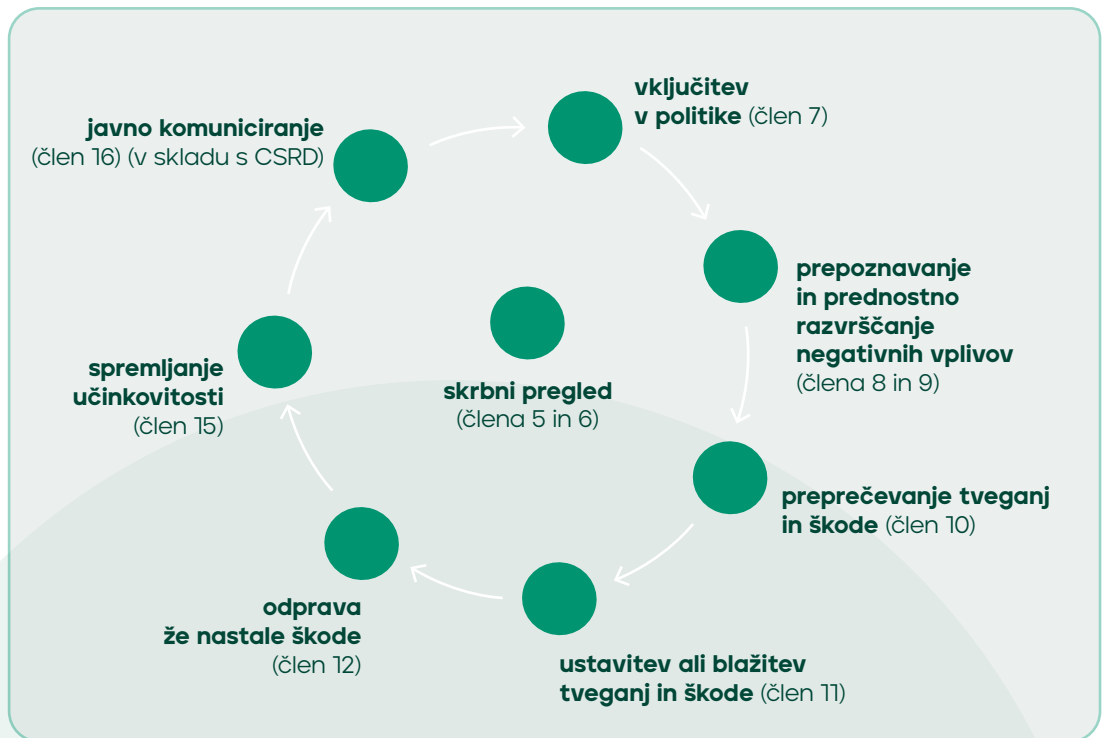
3. Katere obveznosti za podjetja na področju človekovih pravic in varstva okolja določa direktiva CSDDD?

Skrbni pregled na področju človekovih pravic in okolja (*human rights and environmental due diligence* - HREDD) je standard ravnanja, ki izhaja iz Vodilnih načel ZN o gospodarstvu in človekovih pravicah, smernic OECD za večnacionalne družbe o odgovornem poslovnem ravnanju (2011, 2023), ter drugih mednarodnih standardov za pričakovano ravnanje podjetij glede spoštovanja ljudi in planeta. Direktiva CSDDD prenaša ta koncept v zakonodajo, skupaj s civilno odgovornostjo in administrativnim izvrševanjem s strani državnih služb.

Za uveljavljanje direktive CSDDD morajo podjetja identificirati in odpravljati tveganja za kršitev človekovih pravic in okoljsko škodo v svojih globalnih verigah dejavnosti. To vključuje pregled poslovanja njihovih hčerinskih družb, dobaviteljev in drugih poslovnih odnosov za odkrivanje tveganj za kršitve človekovih pravic in okoljsko škodo, kot so prisilno delo, preprečevanje delovanja sindikatov ali

1 Dodal Focus v slovenskem prevodu

2 »Veriga dejavnosti« je opredeljena v členu 3(g) direktive in jo obravnavamo v 6. poglavju tega dokumenta.

onesnaževanje vode. Podjetja morajo nato sprejeti ukrepe za preprečevanje, ustavitev ali blažitev teh tveganj in škode, prav tako pa so dolžna odpraviti že nastalo škodo. Odprava škode vključuje povrnitev stanja imetnikov in imetnic pravic in okolja v prvotno stanje pred nastankom škode ali plačilo finančne odškodnine. Pri izvajanju postopka skrbnega pregleda morajo podjetja smiselno sodelovati tudi z drugimi deležniki, kot so delavci, delavke in skupnosti, na katere vplivajo njihove dejavnosti. Če podjetja ne morejo nasloviti vse škode in tveganj hkrati, morajo izvesti postopek prednostnega razvrščanja ter najprej obravnavati najhujše in najverjetnejše škode oziroma tveganja.

Pri izvajanju teh korakov je potrebno smiselno vsebinsko vključevati sodelovanje deležnikov.

4. Kaj bo moralo storiti podjetje, ko bo zaznalo škodljive vplive ali tveganja v svoji verigi dejavnosti?

Ko podjetja v svoji verigi dejavnosti zaznajo tveganja za kršenje človekovih pravic ali okoljsko škodo, na primer prisilno delo ali onesnaževanje vode, morajo sprejeti ustrezne ukrepe za njihovo obravnavo. V primeru dejanskih kršitev oz. škode obravnavo pomeni odpravo kršitev oz. škode, če to ni mogoče, pa zmanjšanje kršitev oz. škode ter odpravljanje posledic oz. sanacijo. Slednje ne pomeni le finančnega nadomestila, ampak tudi vzpostavitev stanja, kakršno je bilo pred nastankom škode, na primer čiščenje razlitja nafte. V primeru tveganj obravnavo pomeni

preprečevanje uresničitve tveganja, če to ni mogoče, pa »ustrezno zmanjšanje« tveganja. »Ustrezni ukrepi«, ki jih bo moralo podjetje sprejeti v vsakem posameznem scenariju škode ali tveganja, bodo odvisni od dejanskih okoliščin, morali pa bodo biti učinkoviti.³

Takšni potrebni ukrepi med drugim vključujejo:

- / **finančne in nefinančne naložbe**, prilagoditve ali posodobitve objektov in proizvodnih procesov, na primer z vzpostavitvijo ukrepov požarne varnosti v tovarnah dobaviteljev ali nabavo zaščitne opreme za delavce v vrednostni verigi, ki delajo z nevarnimi kemikalijami;
- / **spremembe lastnega poslovnega načrta**, splošnih strategij in dejavnosti, vključno z nabavnimi praksami, na primer z višjimi plačili za izdelke⁴ ter manj izkoriščevalskimi pogoji in časovnimi roki za delavce in dobavitelje;
- / **sodelovanje z drugimi subjekti, na primer z drugimi kupci**, za povečanje in boljše uveljavljanje vpliva na akterje globlje v verigi dejavnosti, na primer s skupno komunikacijo in zahtevo po izboljšanju delovnih pogojev ali ukrepov za varstvo okolja v obratih dobaviteljev;
- / **zagotavljanje finančne in nefinančne podpore dobaviteljem, zlasti malim in srednje velikim podjetjem**, kot pomoč pri izboljšanju pogojev;
- / **izdelavo načrta preprečevalnih ali korektivnih ukrepov**, ki določa vse potrebne ukrepe, skupaj z jasnimi časovnimi okviri;
- / **pridobitev pogodbenih zagotovil** poslovnih partnerjev za zagotovitev njihovega učinkovitega sodelovanja pri odpravljanju škode ter spoštovanja kodeksa ravnanja oziroma načrta preprečevalnih ali korektivnih ukrepov;
- / **začasno ali trajno prekinitev poslovnega odnosa** s poslovnimi partnerji v primeru, da se razmere ne izboljšajo. Ta zahteva se uporablja le kot skrajni ukrep, samo za hude negativne vplive. Če negativni vplivi prekinitve povzročijo še večjo škodo od prvotnega tveganja ali že povzročene škode, se ta ukrep ne uporablja. Podjetja morajo pred prekinitvijo ali začasno prekinitvijo poslovnega odnosa smiselno sodelovati z deležniki.

5. Katere standarde na področju človekovih pravic in okolja bodo morala podjetja spoštovati?

V skladu z vodilnimi načeli ZN ter smernicami OECD morajo podjetja spoštovati vse človekove pravice brez kakršnih koli izjem. Na žalost pa direktiva CSDDD tega ne določa. Podjetja bodo morala izvajati postopke skrbnega pregleda v zvezi z

³ Gl. definicijo »ustreznih ukrepov«.

⁴ To pomeni, da mora plačilo pokriti stroške izdelave, vključno z dostojnim plačilom.

nekaterimi posebnimi pravicami, navedenimi na seznamu človekovih pravic v direktivi. Ta seznam⁵ vključuje številne najpomembnejše pravice, na katere lahko vpliva poslovno okolje. To so:

- / pravica do življenja,
- / pravica do svobode in varnosti,
- / pravica do zasebnosti,
- / pravica do pravičnih in ugodnih delovnih pogojev, vključno s pravičnim zaslužkom in ustrezno zajamčeno plačo za zaposlene delavce in delavke ter ustreznim zajamčenim dohodkom za samozaposlene delavce in delavke;
- / otrokova pravica do najvišje dosegljive ravni zdravja; do izobraževanja; do ustrezne življenjske ravni; do zaščite pred ekonomskim izkoriščanjem;
- / pravica do svobode združevanja, zbiranja, organiziranja in kolektivnih pogajanj, ustanavljanja sindikatov;
- / pravica do stavke;
- / pravica posameznikov, skupin in skupnosti do zemljišč in virov ter pravica, da niso prikrajšani za sredstva za obstoj;
- / prepoved mučenja ter nečloveškega ali poniževalnega ravnanja;
- / prepoved poseganja v svobodo misli, vesti in vere;
- / prepoved omejevanja dostopa delavcev do ustreznega stanovanja;
- / prepoved zaposlovanja otrok, mlajših od starosti, ki je predvidena za dokončanje obveznega šolanja; prepoved najhujših oblik dela otrok;
- / prepoved prisilnega ali obveznega dela;
- / prepoved vseh oblik suženjstva in trgovine s sužnji; prepoved trgovine z ljudmi;
- / prepoved neenakega obravnavanja pri zaposlovanju, vključno z diskriminacijo na podlagi rase, barve kože, spola, veroizpovedi, političnega prepričanja.

V nekaterih primerih bodo morala podjetja opraviti postopek skrbnega pregleda tudi glede drugih pravic, ki niso na posebnem seznamu, a izhajajo iz seznama mednarodnih konvencij, ki so navedene v direktivi. Ta seznam je mogoče pod določenimi pogoji razširiti.

Da bi podjetja izpolnila svoje obveznosti skrbnega pregleda na področju okolja, morajo preprečevati in blažiti okoljsko škodo, ki je posledica poslovanja (tako samih podjetij, kot tudi dobaviteljev). V spodnji preglednici so navedene prepovedi in obveznosti, vključene v okoljske instrumente, ki jih morajo podjetja spoštovati v okviru skrbnega pregleda glede vplivov na okolje:

Okoljsko področje	Prepovedi in obveznosti, ki jih morajo spoštovati podjetja	Okoljski instrumenti
Varovanje biotske raznovrstnosti in habitatov	obveznost izogibanja negativnim vplivom na biotsko raznovrstnost ali zmanjšanje negativnih vplivov na najmanjšo možno mero	Konvencija o biološki raznovrstnosti Kartagenski protokol o biološki varnosti Nagojski protokol o dostopu do genskih virov ter poštenu in pravični delitvi koristi, ki izhajajo iz njihove uporabe + pravo, ki se uporablja v zadevni jurisdikciji
	prepoved uvoza, izvoza, ponovnega izvoza ali vnosa ogroženih vrst iz morja brez dovoljenja	Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (CITES)
	obveznost izogibanja negativnim vplivom na kraje, označene za naravno dediščino ali zmanjšanja negativnih vplivov na najmanjšo možno mero	Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine + pravo, ki se uporablja v zadevni jurisdikciji
	obveznost izogibanja negativnim vplivom ali njihovega zmanjšanja na najmanjšo možno mero, na mokrišča	Ramsarska konvencija o mokriščih, ki so mednarodnega pomena, zlasti kot habitat vodnih ptic + pravo, ki se uporablja v zadevni jurisdikciji
Ravnanje s kemikalijami in odpadki	prepoved: <ul style="list-style-type: none"> • proizvodnje, uvoza in izvoza proizvodov z dodanim živim srebrom • uporabe živega srebra ali živosrebrovih spojin v nekaterih proizvodnih postopkih • nezakonite obdelave odpadkov z živim srebrom 	Konvencija Minamata o živem srebru + Uredba (EU) 2017/852
	prepoved: <ul style="list-style-type: none"> • proizvodnje in uporabe kemikalij, ki so obstojna organska onesnaževala • nezakonitega rokovanja, zbiranja, skladiščenja in odstranjevanja odpadkov 	Stockholmska konvencija o obstojnih organskih onesnaževalih + Uredba (EU) 2019/1021
	prepoved uvoza ali izvoza nekaterih kemikalij	Rotterdamska konvencija o postopku soglasja po predhodnem obveščanju za določene nevarne kemikalije in pesticide v mednarodni trgovini
	prepoved nezakonite proizvodnje, uporabe, uvoza in izvoza nadzorovanih snovi, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč	Montrealški protokol o substancah, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč, k Dunajski konvenciji o varstvu ozonskega plašča + določbe o licenciranju na podlagi prava, ki se uporablja v zadevni jurisdikciji
	prepoved: <ul style="list-style-type: none"> • izvoza nevarnih ali drugih odpadkov • uvoza nevarnih odpadkov in drugih odpadkov iz držav, ki niso ratificirale Baselske konvencije 	Baselska konvencija o nadzoru prehoda nevarnih odpadkov preko meja in njihovega odstranjevanja + Uredba (ES) št. 1013/2006
Preprečevanje onesnaževanja	obveznost preprečevanja onesnaževanja z ladij	Mednarodna konvencija o preprečevanju onesnaževanja morja z ladij (MARPOL 73/78)
	obveznost preprečevanja, zmanjšanja in nadziranja onesnaževanja morskega okolja z odmetavanjem	Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS) + pravo, ki se uporablja v zadevni jurisdikciji

Poleg tega je v direktivi CSDDD prepoznana tudi povezava med degradacijo okolja in naravnih virov ter človekovimi pravicami in blaginjo ljudi. Zato morajo podjetja v okviru skrbnega pregleda spoštovati prepoved degradacije okolja, ki ovira pravice, kot je dostop do varne pitne vode, ali bistveno vpliva na ekosistemske storitve. Vključena je tudi prepoved nezakonitega in prisilnega izseljevanja ali odvzema zemljišč ali naravnih virov, od katerih je odvisno preživetje staroselskih ljudstev in lokalnih skupnosti.

6. Kako globoko v vrednostni verigi bodo morala podjetja izvajati postopek skrbnega pregleda?

V skladu z mednarodnimi standardi mora skrbni pregled na področju človekovih pravic in okolja vključevati celotno vrednostno verigo.⁶ Žal pa direktiva CSDDD za opredelitev obsega obveznosti v vrednostni verigi podjetja uvaja nov koncept »verige dejavnosti«. Kar zadeva zgornji del vrednostne verige podjetja, obveznosti skrbnega pregleda veljajo za lastne dejavnosti podjetij, dejavnosti njihovih hčerinskih družb ter dejavnosti njihovih neposrednih in posrednih poslovnih partnerjev pri proizvodnji blaga ali opravljanju storitev.

Obveznost skrbnega pregleda zajema celoten zgornji del verige dejavnosti, vključno z načrtovanjem, pridobivanjem, proizvodnjo, prevozom, skladiščenjem in dobavo surovin, izdelkov ali delov izdelkov ter razvojem izdelka ali storitve. Na drugi strani pa spodnji del vrednostne verige podjetja vključuje dejavnosti, povezane s prevozom, distribucijo in skladiščenjem izdelka tega podjetja, kadar te dejavnosti izvaja podjetje samo ali kadar poslovni partnerji izvajajo te dejavnosti za podjetje ali v imenu podjetja. Ta koncept se razlikuje od obsega uporabe v celotni vrednostni verigi, ki ga določajo drugi pravni akti EU, npr. direktiva glede poročanja podjetij o trajnostnosti (CSRD), zato je nujna njegova revizija.⁷⁸

ZGORNJI DEL VERIGE

OBLIKOVANJE*
SHRANJEVANJE
NABAVA
PREVOZ
PRIDOBIVANJE SUROVIN
PROIZVODNJA
IZDELAVA
DOBAVA SUROVIN

*ponazoritvene kategorije
in ne izčrpen seznam

PREVOZ
DISTRIBUCIJA
SKLADIŠČENJE

SPODNJI DEL VERIGE

6 Vrednostna veriga se nanaša na celoten življenjski cikel izdelka ali procesa, vključno s postopki pridobivanja materialov, proizvodnje, porabe in odstranjevanja/recikliranja.

7 Gl. člen 36(2)(c).

8 CSRD od vseh velikih podjetij in vseh podjetij, ki kotirajo na borzi (razen mikro podjetij, ki kotirajo na borzi), zahteva, da razkrijejo informacije o tveganjih in priložnostih, ki po njihovem mnenju izhajajo iz družbenih in okoljskih vprašanj, ter o vplivu svojih dejavnosti na ljudi in okolje.

7. Kako bodo morala ukrepati podjetja na področju podnebnih sprememb?

V skladu z direktivo CSDDD bodo morala podjetja pripraviti načrte za podnebni prehod, v katerih bodo obravnavala vplive svojih dejavnosti na podnebje tudi v svojih vrednostnih verigah. Namen in cilj načrtov za podnebni prehod je zagotoviti skladnost poslovnega modela in strategije podjetja s prehodom na trajnostno gospodarstvo in cilji omejitve globalnega segrevanja na 1,5 stopinje Celzija ter z zavezo EU, da do leta 2050 doseže podnebno nevtralnost. Podjetja bodo morala določiti časovno opredeljene cilje za zmanjšanje emisij (za emisije iz sklopov 1 do 3), opisati vzvode razogljíčenja ter načrt izvajanja in ukrepe skladno s tem tudi izvajati, kar pomeni tudi ustrezno prilagoditi svoj poslovni model.

Obveznost priprave in izvajanja načrta prehoda temelji na direktivi glede poročanja podjetij o trajnostnosti (CSRD). Podjetjem, ki bodo objavila načrt v skladu z direktivo CSRD, ne bo treba pripraviti dodatnega načrta za namene izvajanja direktive CSDDD. Bodo pa morala začeti izvajati navedeni načrt ter ga ustrezno posodobiti. Sprejemanje in pripravo načrtov za podnebni prehod bodo nadzorovali nacionalni organi.

8. Katere zakonske pravice določa direktiva CSDDD za skupnosti in delavce v globalnih vrednostnih verigah?

Direktiva CSDDD imetnikom pravic omogoča nove načine za učinkovitejše terjanje odgovornosti podjetij, vključno s spremljanjem skladnosti in sodelovanjem pri izvrševanju, izboljšanjem dostopa do pravnega varstva za zahtevke iz naslova civilne odgovornosti, dostopom do informacij, obveznostmi vključevanja deležnikov ter zaščito žvižgačev.

/ Dostop do sodnega varstva

Poleg ugotavljanja civilne odgovornosti za škodo, ki je bila povzročena zaradi pomanjkljivo izvedenega skrbnega pregleda, je pomemben prispevek direktive CSDDD tudi to, da žrtvam zlorab v podjetjih omogoča dostopnejšo, cenovno ugodnejšo in učinkovitejšo pot do pravnega varstva. Direktiva prispeva k odpravljanju številnih dolgotrajnih ovir, ki žrtvam preprečujejo dostop do pravnega varstva, in sicer z naslednjimi ukrepi:

Dostop do dokazov: Sodniki bodo imeli pooblastila, da od podjetij zahtevajo razkritje ustreznega dokaznega gradiva, ki je potrebno kot dokazi v tožbi, vloženi proti njim. To sicer ne pomeni prenosa dokaznega bremena, a bo pripomoglo k odpravi neravnovesja moči, zaradi katerega žrtve pogosto ne morejo utemeljiti tožbe proti podjetju, ki zadržuje potrebne dokaze.

Zastaralni roki: Žrtve, ki bodo tožile podjetja, bodo imele na voljo najmanj pet let za vložitev zahtevkov v kateri koli državi članici EU, preden bodo postopki zastarali.

Zastopanje: Direktiva bo nevladnim organizacijam, sindikatom in nacionalnim organizacijam za človekove pravice (ob izpolnjevanju določenih pogojev) omogočila zastopanje tožnikov v njihovih sodnih postopkih, s čimer bo pripomogla k temu, da bodo žrtve lažje sprožale nadnacionalne civilne tožbe.

Začasna odredba: V skladu z direktivo bodo imela sodišča poleg izravnalnih ukrepov tudi pristojnost izrekanja začasnih odredb, s katerimi bodo lahko podjetjem odredila prekinitev škodljivih dejavnosti ali jim preprečila, da bi povzročila še večjo škodo v času trajanja sodnega postopka.

Finančni stroški: V skladu z direktivo morajo države članice zagotoviti, da stroški postopka za žrtve niso nedostopno visoki.

/ **Vključevanje deležnikov**

V skladu z direktivo CSDDD bodo morala podjetja smiselno vključevati deležnike med celotnim postopkom skrbnega pregleda, zlasti pri identificiranju škode in tveganj, pri prednostnem razvrščanju primerov, ki jih bodo naslovili, pri pripravi načrtov preprečevalnih ali korektivnih ukrepov, pri odločanju o prekinitvi poslovnega odnosa, pri zagotavljanju sanacije ter pri pripravi meril za spremljanje. Podjetja bodo morala proaktivno zagotavljati upoštevanje mnenj skupnosti in delavcev, kar pomeni, da bodo morala zagotoviti učinkovito in transparentno posvetovanje ter ustrezno, pravočasno in izčrpno komunikacijo v zgoraj navedenih fazah. Poleg aktivnega prizadevanja za sodelovanje deležnikov bodo morala podjetja vzpostaviti tudi pritožbene mehanizme, ki bodo omogočali varno vlaganje pritožb podjetju. Evropska komisija bo v kratkem pripravila smernice o zaščiti pred povračilnimi ukrepi in maščevanjem ter o identificiranju deležnikov in sodelovanju z njimi.

/ **Pritožbe vladnim organom**

Vladni organi bodo morali zagotoviti zaupnost in anonimnost tistih, ki izrazijo utemeljene sume nepravilnosti ali povzročanja škode ali ki priskrbijo ustrezne informacije, ter tako zagotoviti zaščito prijaviteljev in žvižgačev pred ustrahovanjem in maščevanjem.

/ **Zaščita prijaviteljev kršitev**

Zaposleni v podjetju bodo v primeru prijave kršitev direktive CSDDD v okviru podjetja državnim organom ali javnosti, na primer medijem, zaščiteni pred povračilnimi ukrepi podjetja z določbami direktive EU o zaščiti oseb, ki prijavijo kršitve prava Unije.

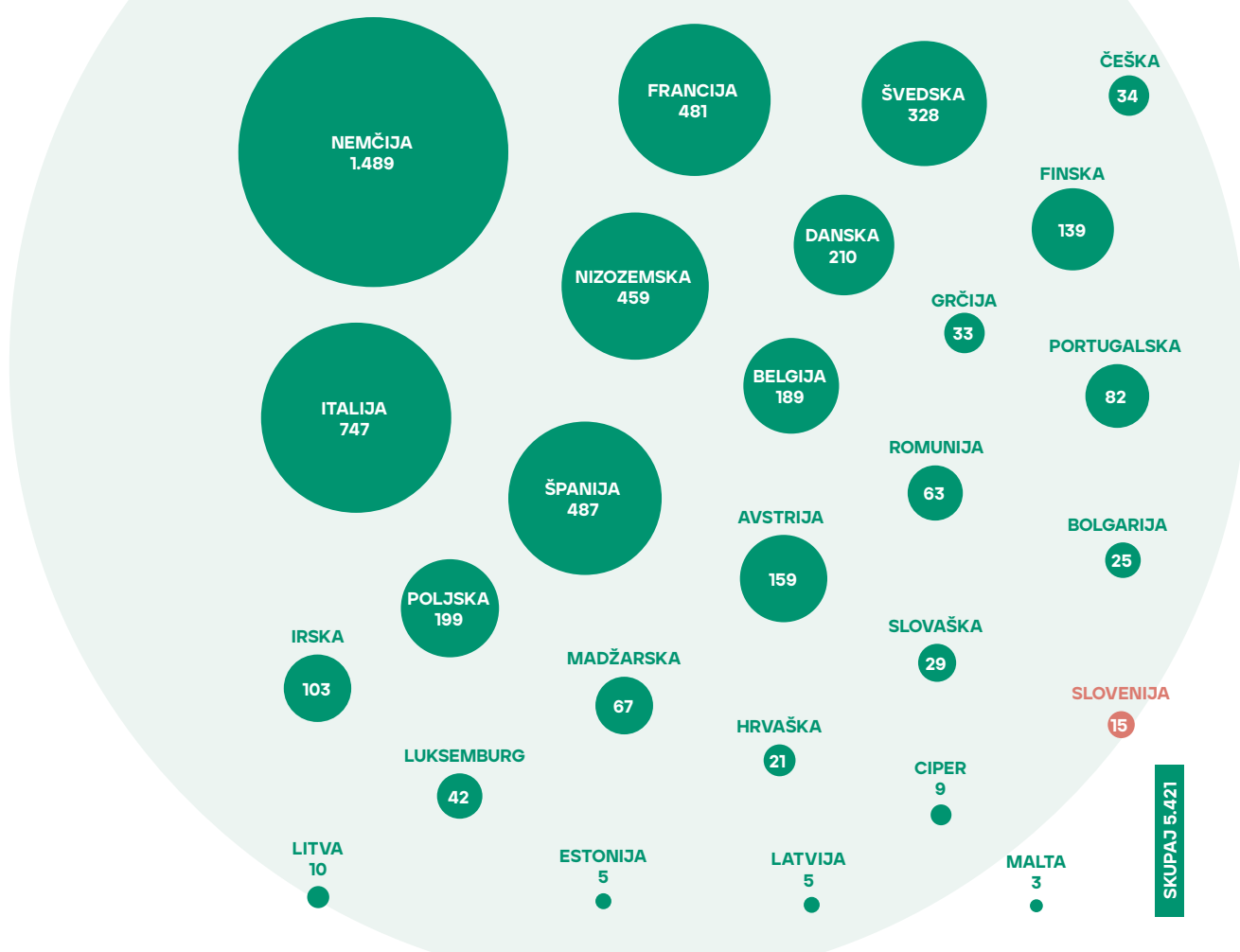
9. **Kako se bo direktiva izvajala?**

Direktiva CSDDD se bo izvajala z javnimi in zasebnimi mehanizmi izvrševanja. Države članice morajo imenovati nacionalne nadzorne organe, ki bodo usposobljeni za preverjanje skladnosti poslovanja z direktivo CSDDD ter izrekanje sankcij (tudi denarnih) v primeru neskladnosti. Podjetje je lahko tudi civilno odgovorno

za škodo, povzročeno fizičnim in pravnim osebam, ki je posledica neizpolnjevanja – bodisi namernega ali iz malomarnosti – obveznosti preprečevanja in odpravljanja tveganj in škode, do katerih prihaja v verigi dejavnosti podjetja. Kot pozitiven ukrep oz. spodbuda je lahko dokazano izpolnjevanje obveznosti del meril za dodeljevanje javnih in koncesijskih naročil.

10. Za katera podjetja bo direktiva veljala?

Direktiva CSDDD bo veljala za zelo velika podjetja s sedežem v EU z več kot 1.000 zaposlenimi in neto prometom več kot 450 milijonov evrov na globalni ravni v zadnjem poslovnem letu. Direktiva zajema tudi podjetja iz EU, ki ne dosegajo teh pragov, a so končna matična družba skupine podjetij, ki ima več kot 1.000 zaposlenih in neto promet na globalni ravni več kot 450 milijonov evrov v zadnjem poslovnem letu. To je približno 0,05 % podjetij in poslovnih dejavnosti v EU.⁹

Ocena števila podjetij v državah EU, za katere bo veljala direktiva CSDDD

Direktiva CSDDD ne velja le za podjetja s sedežem v EU, temveč tudi za podjetja iz tretjih držav, ki poslujejo v EU. V tem primeru mora imeti podjetje iz tretje države več kot 450 milijonov evrov neto prometa v EU, ne glede na število zaposlenih. Če

9

Vir: Center SOMO z nekaterimi podatki s portalov Orbis & Eurostat. Izračuni so narejeni na podlagi javno dostopnih podatkov in imajo določene metodološke omejitve.

podjetje iz tretje države ne dosega tega praga, vendar je končna matična družba del skupine, ki ga dosega, mora izpolnjevati zahteve direktive CSDDD glede skrbnega pregleda.

Poleg tega direktiva CSDDD velja za dajalce franšiz in licenc tako iz EU kot iz tretjih držav, ki dosegajo določene pragove:

- / za dajalce franšiz in licenc v EU (družbe ali skupine), ki zaslužijo več kot 22,5 milijona evrov licenčnin in ustvarijo več kot 80 milijonov evrov neto prometa na globalni ravni, ter
- / za dajalce franšiz in licenc iz tretjih držav (družbe ali skupine), ki zaslužijo več kot 22,5 milijona evrov licenčnin v EU ter ustvarijo več kot 80 milijonov evrov neto prometa v EU.

Direktiva CSDDD omogoča, da so končne matične družbe, katerih glavna dejavnost je posedovanje (ali lastništvo) delnic v operativnih hčerinskih družbah, pod določenimi pogoji izvzete iz zahtev direktive glede skrbnega pregleda. V tem primeru te družbe, imenovane neoperativni holdingi, ne smejo sodelovati pri upravljanju ali operativnem ali finančnem odločanju hčerinskih družb. Poleg tega mora vsaj ena od njihovih hčerinskih družb v EU izpolnjevati obveznosti glede skrbnega pregleda in načrta za podnebni prehod.

Za finančni sektor velja zelo sporna in posebna izjema. Podjetja v tem sektorju morajo izvajati postopek skrbnega pregleda le za zgornji del svoje vrednostne verige. To pomeni, da direktiva ne zajema finančnih storitev in produktov, ki jih prodajajo poslovnim partnerjem na spodnjem delu verige.

Čeprav direktiva CSDDD ne velja za mala in srednja podjetja (MSP), lahko posredno vpliva nanje kot na izvajalce ali podizvajalce podjetij, za katera veljajo obveznosti glede skrbnega pregleda. Za zmanjšanje finančnega in upravnega bremena MSP direktiva določa, da morajo države članice in Evropska komisija zagotoviti informacije in (tudi finančno) podporo za krepitev zmogljivosti MSP. Podjetja, katerih poslovni partnerji so MSP, direktiva spodbuja, v nekaterih primerih pa od njih tudi zahteva, da slednjim pomagajo pri izpolnjevanju ukrepov skrbnega pregleda z usposabljanjem in financiranjem.

11. Kdaj bo direktiva začela veljati?

Svet EU je o direktivi CSDDD glasoval 24. maja 2024. Petega julija 2024 je bila direktiva CSDDD objavljena v Uradnem listu EU in začela veljati 20 dni pozneje.

Države članice imajo dve leti časa, da direktivo prenesejo v nacionalno zakonodajo, a tudi takrat, se ne bo takoj začela uporabljati za vsa podjetja, ki jih zajema. Direktiva predvideva postopno izvajanje nacionalnih ukrepov za prenos v treh fazah. To pomeni, da bodo morala podjetja, za katere velja direktiva, zahteve izpolnjevati postopoma glede na svojo velikost. Zahteve glede skrbnega pregleda se bodo za vsa podjetja, vključena v direktivo, uporabljale šele leta 2029, s čimer bodo imela preostala podjetja več časa za pripravo nanje.

	Podjetja ali skupine s sedežem v EU	Dajalci franšiz in licenc	Podjetja ali skupine s sedežem izven EU	Dajalci franšiz in licenc
1. faza: od leta 2027	Prag števila zaposlenih: > 5.000 zaposlenih Finančni prag: > 1,5 milijarde evrov neto prihodkov na globalni ravni	/	Prag števila zaposlenih: ne velja Finančni prag: > 1,5 milijarde evrov neto prihodkov na globalni ravni	/
2. faza: od leta 2028	Prag števila zaposlenih: > 3.000 zaposlenih Finančni prag: > 900 milijonov evrov neto prihodkov na globalni ravni	/	Prag števila zaposlenih: ne velja Finančni prag: > 900 milijonov evrov neto prihodkov na globalni ravni	/
3. faza: od leta 2029	Prag števila zaposlenih: > 1.000 zaposlenih Finančni prag: > 450 milijonov evrov neto prihodkov na globalni ravni	Licenčnine: > 22,5 milijona Finančni prag: > 80 milijonov evrov neto prihodkov na globalni ravni	Prag števila zaposlenih: ne velja Finančni prag: > 450 milijonov evrov neto prihodkov na globalni ravni	Licenčnine v EU: > 22,5 milijona Finančni prag: > 80 milijonov evrov neto prihodkov v EU

Direktiva določa, da mora Evropska komisija vzpostaviti enotno službo EU za pomoč uporabnikom, uskladiti mrežo nacionalnih nadzornih organov ter izdati smernice tako za podjetja kot za nadzorne organe. Te ukrepe bo Komisija sprejela v času, ko bodo države članice direktivo prenesle v nacionalno zakonodajo.

**Pregled direktive o skrbnem pregledu
v podjetjih glede trajnosti**

Spodbujanje korporativne odgovornosti podjetij

Avtor: European Coalition for Corporate Justice
Za slovensko publikacijo priredil: Focus, društvo za sonaraven razvoj

Prevedel: Tadej Turnšek
Oblikovanje: Luka Pajntar, kaloop.si

Izdajatelj: Focus, društvo za sonaraven razvoj
Sedež: Maurerjeva 7, Ljubljana
Pisarna: Trubarjeva 50, Ljubljana
Telefon: +386 1 515 40 80

info@focus.si
www.focus.si

Publikacija je brezplačna.
Publikacija je v elektronski obliki dostopna na spletni strani
<https://focus.si/publikacija/spodbujanje-korporativne-odgovornosti-podjetij/>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
[COBISS.SI-ID 214620675](https://nuk.ub.uni-lj.si/COBISS.SI-ID/214620675)
ISBN 978-961-96494-6-6 (PDF)

